

Методичні рекомендації щодо організації дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності в навчальних закладах області

*Шевченко Антоніна Михайлівна,
стриий викладач кафедри педагогіки і психології,
дошкільної та початкової освіти КВНЗ КОР
«Академія неперервної освіти»*

Відповідно до вимог нормативно-правової бази, що регламентує реалізацію дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності, основною формою забезпечення цілеспрямованих інноваційних змін є педагогічні експерименти всеукраїнського, регіонального рівнів, а також на рівні навчальних закладів. Здійснення таких цілеспрямованих змін неможливе без інтеграції зусиль і взаємодії між основними суб'єктами освітнього простору в регіоні.

В сучасних умовах розвитку освітньої системи зростає роль **нормативно-правового та нормативно-методичного забезпечення** інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів. Джерелами інноваційних змін у загальноосвітніх навчальних закладах, як зазначає Л. Ващенко, є «реформа як політична ініціатива «згори» та освітня новація як педагогічна ініціатива «знизу» [2]. Політична ініціатива повинна втілюватися в необхідній нормативно-правовій базі, а науково-педагогічна та педагогічна ініціатива закріплюється в наукових і науково-методичних документах. При цьому нормативно-правове забезпечення відіграє системоутворювальну роль, оскільки саме воно визначає стратегічні цілі та встановлює загальні вимоги до процесу інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів.

Нормативно-правове забезпечення процесу інноваційного розвитку навчальних закладів становлять нормативно-правові акти різної юридичної сили, які регулюють відносини учасників інноваційної освітньої діяльності, визначають їхні цілі та завдання, засоби діяльності тощо. Необхідно зауважити, що нормативно-правове та нормативно-методичне забезпечення є одним із найпроблемніших аспектів інноваційного розвитку навчальних закладів, оскільки не повною мірою відповідає сучасним запитам цього процесу.

Про значення та особливості організації й упровадження дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності в навчальних закладах йдеться у відповідних нормативно-правових документах, зокрема в Законах України «Про освіту», «Про загальноосвітній навчальний заклад», «Про інноваційну діяльність», на підвищенні якості освіти на інноваційній основі наголошено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

Взаємини юридичних та фізичних осіб, які ініціюють та здійснюють інноваційну освітню діяльність, регульовані «Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» від 07.11.2000 № 522 зі змінами та доповненнями, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 № 1352, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18.12.2012 за № 2111/22423.

Порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу уточнено в «Положенні про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.01.2002 № 114 зі змінами та доповненнями, затвердженими наказом Мініс-

терства освіти і науки України від 23.11.2009 № 1054). Відповідно до Положення навчальні заклади, які за наказом відповідного органу управління освіти включені до переліку шкіл з апробації нової ідеї, отримують статус експериментального навчального закладу, що не змінює їх підпорядкування, форму власності.

Участь в інноваційній діяльності експериментального закладу беруть наукові установи (як розробники наукових ідей та підходів) і органи управління освітою, котрі регулюють процес внесення інновацій в освітню практику, фінансово та організаційно підтримують інноваційну освітню діяльність.

Поточний контроль за перебігом результатів здійснюють наукові керівники програм експерименту, загальний – органи управління освітою.

На сучасному етапі інноваційна діяльність регламентується низкою нормативних актів, до яких відносяться Закони, постанови уряду, накази і розпорядження Міністерства освіти і науки України та інших відомств (див. портал КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» у підрозділі «нормативно-правове забезпечення дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності» <http://www.xn--80aamewp7k6b.com.ua/karta-sajtu-2/innovatsijna-ta-doslidno-eksperiment/normatyvno-pravove-zabezpechennya>).

Розпочинаючи роботу над розробленням, апробацією та впровадженням програми дослідно-експериментальної роботи необхідно здійснити ряд кроків (етапів):

Перший крок – визначення практичних труднощів у педагогічній діяльності. На цьому етапі насамперед слід з'ясувати доцільність розроблення, апробації й упровадження програми дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності, визначити її переваги й недоліки.

Педагогам важливо з'ясувати труднощі, що виникають у процесі їхньої професійної діяльності, на розв'язання яких вони спрямовують дослідно-експериментальну роботу.

Одним із факторів, який прискорює формування передового інноваційного досвіду в необхідному для навчального закладу напрямі, сприяє розвитку творчості в педагогічному колективі, є цілеспрямована робота над науково-методичною проблемою. Вибір її визначається особливостями кожного загальноосвітнього навчального закладу, інтересами і потребами всього педагогічного колективу в удосконаленні навчально-виховного процесу, упровадження високоефективних педагогічних технологій, які відповідають вимогам реформування галузі освіти, запитам батьківської громади та соціально-економічного розвитку певного регіону і держави в цілому.

Означена проблема вивчається педагогічним колективом, розглядається на засіданнях методичних об'єднань (кафедр), педагогічних рад і приймається більшістю педагогічного колективу. Велика роль керівників навчального закладу в правильному виборі науково-методичної проблеми для свого педагогічного колективу. Адміністрація школи, обґрунтувавши вибір проблеми, довівши її актуальність, формують у вчителів інтерес до проблеми, психологічну готовність працювати над нею, виокремлюють питання для роботи творчих груп, критерії оцінки її підсумків. Керівники повинні виробити позитивне ставлення та готовність членів колективу в необхідності проведення дослідно-експериментальної роботи.

Другий крок – пошук і аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної літератури. Опрацювання науково-методичної, психолого-педагогічної літератури сприяє відновленню й поповненню знань педагогів з різних аспектів педагогічної діяльності.

Третій крок – вивчення стану проблеми в науці та шкільній практиці, яке закладається у вивченні наукових і науково-методичних джерел, нормативно-правової бази з вищезазначеної проблеми.

Послідовність пошуку наукової інформації за проблемою дослідження передбачає:

- збір загальної інформації за проблемою дослідження за допомогою енциклопедій, словників, довідників, підручників;
- ознайомлення з фактами, що характеризують історію і сучасний стан досліджуваної проблеми;
- створення попереднього уявлення, вихідної концепції про об'єкт і предмет дослідження;
- систематизацію та використання знайдених першоджерел для подальшого ознайомлення з проблемою;
- пошук наукових оглядів і монографій, ознайомлення з ними й виявлення посилань на оригінальну літературу;
- систематичний пошук й ознайомлення з публікаціями за проблемою дослідження;
- відокремлення відомого від невідомого;
- вивчення оригінальних наукових робіт;
- виявлення та конкретизація ще не вивчених питань.

Особливо доцільно провести навчально-практичні, методологічні семінари; засідання методичних об'єднань, проблемні семінари з педагогічним колективом, роз'яснювальну роботу з батьками, ознайомивши їх із темою дослідження (батьківська рада), а також роботу із заступниками директора щодо визначення функціональних обов'язків кожного з них за умов експериментальної діяльності навчального закладу. Це дасть змогу членам шкільного колективу усвідомити реальний стан функціонування школи і його відповідність тенденціям розвитку інформаційного суспільства, науково-технічному прогресу, вимогам батьків у забезпеченні їхніх дітей освітніми послугами.

Четвертим кроком експерименту є створення науково-методичної ради з питань розроблення, апробації та впровадження програм дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності. Науково-методична рада, до якої входять учителі, директор, заступник директора, науковий керівник, науковий консультант, батьки, – координатор, який затверджує тему дослідно-експериментальної роботи, визначає терміни дослідження, планує етапи роботи та готує відповідний пакет документів для проведення дослідно-експериментальної роботи та для надання відповідного статусу (регіонального або всеукраїнського рівня) даному загальноосвітньому навчальному закладу.

П'ятий крок – формулювання теми дослідно-експериментальної роботи та визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження. Під час вибору теми дослідно-експериментальної роботи потрібно враховувати актуальність, перспективність, проблемність та відпо-

відність розвитку освітньої системи сучасним тенденціям. Формулюючи тему дослідно-експериментальної роботи, необхідно враховувати такі правила:

- у формулюванні теми слід уникати слів, які описують процес, а не результат. Наприклад: «до обґрунтування», «проблема», «удосконалення» тощо;
- назва теми має відповідати результату, на який спрямовано роботу. Саме назва теми містить запитання, розв'язання якого засвідчить результати дослідно-експериментальної роботи;
- назва теми має починатися з ключового слова;
- кількість слів у назві має сприяти адекватному сприйняттю інформації (5-9 слів).

Після формулювання теми роботи необхідно визначити й конкретизувати його об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

Шостий крок – обґрунтування гіпотези дослідження.

Гіпотеза – передбачення про способи виконання поставлених завдань і можливі результати.

Сьомий крок – створення програми дослідно-експериментальної роботи. Програма дослідно-експериментальної роботи є науковим документом. Поетапність реалізації дослідно-експериментальної роботи визначається розробленою програмою дослідження.

Схема оформлення і подання документів. З метою отримання дозволу на проведення дослідно-експериментальної роботи на отримання статусу експериментального загальноосвітнього навчального закладу всеукраїнського (регіонального) рівня директор загальноосвітнього навчального закладу подає до відповідного органу управління освітою, закладу післядипломної педагогічної освіти (КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти») заявку на проведення експерименту на базі загальноосвітнього навчального закладу та програму дослідно-експериментальної роботи, підписані автором педагогічної ініціативи або науковим керівником дослідно-експериментальної роботи, директором загальноосвітнього навчального закладу, координатором та засвідчені печаткою відповідного загальноосвітнього навчального закладу.

Зважаючи на те, що найбільш поширеними в нашій області є експерименти *регіонального рівня* (80% від усієї кількості експериментів), зупинимося детальніше на організації їх проведення.

Організаційне забезпечення дослідно-експериментальної роботи здійснюється департаментом освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. *Науково-методичне та організаційно-методичне забезпечення* дослідно-експериментальної роботи покладається, як правило, на КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти». Питання *кадрового, матеріально-технічного і фінансового* забезпечення – у компетенції відділів (управлінь) освіти районних (міських) державних адміністрацій, а також керівників навчальних закладів, де проводиться експеримент.

Для початку експерименту потрібна *інноваційна ініціатива*. З інноваційною ініціативою може виступити фізична або юридична особа, що виявляє намір удосконалити або оновити освітню практику, експериментально перевірити продуктивність і можливість застосування нових ідей і підходів у системі освіти.

Інноваційна ініціатива має виявлятися на основі складання *заявки і програми на проведення експерименту регіонального рівня* (додатки 1, 2) та її подання до КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти».

Департамент освіти і науки КОДА спільно з КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» створюють експертну комісію, до якої залучаються науковці та спеціалісти-практики відповідного фаху. Комісія розглядає заявку і програму, здійснює експертизу інновації та не пізніше, ніж за 2 місяці з моменту надходження заявки і програми, складає акт, у якому зазначає можливість проведення експерименту.

КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» передає пакет документів (заявку і програму) до департаменту освіти і науки КОДА для розгляду на колегії департаменту освіти і науки КОДА

Рішення про організацію та проведення експерименту приймає департамент освіти і науки КОДА на підставі висновків експертизи заявки і програми дослідно-експериментальної роботи.

На підставі висновків експертизи заявки і програми дослідно-експериментальної роботи департамент освіти і науки КОДА видає наказ про організацію та проведення дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня. Цим наказом дається дозвіл на проведення експерименту, затверджуються заявка і програма дослідно-експериментальної роботи, надається статус експериментального дошкільним, загальноосвітнім і позашкільним навчальним закладам, а також визначаються: база проведення експерименту; юридичні та фізичні особи, що забезпечуватимуть експеримент; обсяги та джерела фінансування експерименту; особи, відповідальні за проведення і результати експерименту, їхні повноваження щодо контролю за ходом дослідно-експериментальної роботи; порядок звітування про хід і результати дослідно-експериментальної роботи.

Навчальним закладам, на базі яких проводитиметься експеримент, надається статус експериментальних навчальних закладів.

Розроблення заявки дослідно-експериментальної роботи. Структура і зміст заявки та програми на проведення дослідно-експериментальної роботи мають відповідати Положенню про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 №522 зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 №1352, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18.12.2012 за № 2111/22423 [3].

Заявка охоплює: перелік основних ідей експерименту (опис актуальності проблеми дослідження), об'єкт, предмет, мету, завдання, теоретико-методологічні основи, базу дослідження, методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення дослідно-експериментальної роботи; визначення строків та етапів проведення; очікувані результати; інформацію про автора педагогічної ініціативи (наукового керівника) дослідно-експериментальної роботи (місце роботи, посада, кваліфікаційна категорія, педагогічне, вчене звання, науковий ступінь, контактний телефон); опис наявного і необхідного забезпечення дослідно-експериментальної роботи (організаційного, науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного, фінансового) (додаток 1).

Актуальність теми дослідження розкриває суттєве значення, відповідність

теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки та перспективам їх розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності. Важливою складовою актуальності є формулювання проблемної ситуації, виклад її сутності.

Висвітлення актуальності повинно бути небагатослівним. Достатньо в межах однієї сторінки коротко викласти сутність проблеми дослідження; соціальну значущість проблеми дослідження.

У вступі заявки, який часто називають «Обґрунтування проблеми», «Основні ідеї науково-дослідної, експериментальної роботи», «Концептуальні основи експерименту» тощо, необхідно описати актуальність ініціативи. Експерт має з'ясувати собі сферу діяльності – над чим працюєте, позицію, де виникла суперечність уже існуючої діяльності та її результатів і бажаної, запропонованої «споживачем». Потрібно точно викласти конкретну проблему, яку передбачається вирішити за допомогою даного проекту.

Постановка проблеми має вирішальне значення для вироблення Програми експерименту. Описуються чинники, що спонукали взятися за розробку проекту. Сформульовані проблеми не повинні бути внутрішніми проблемами тільки даної установи, за винятком випадків, коли шукаються способи для підвищення ефективності власне педагогічної діяльності. Зокрема, відсутність кадрового потенціалу, матеріально-технічної бази – це не проблема.

Важливо відповісти на питання, для вирішення якої загальної педагогічної проблеми потрібен експеримент. На що спрямована діяльність? З метою доведення даного питання до експертів у проект включаються відповідні статистичні дані, виступи представників органів влади, визначається, яке конкретне завдання розв'язується. Найкраще навести ряд даних, що найбільш наочно ілюструють ситуацію. При описі проблеми потрібно:

- логічно зв'язати завдання, що виконуються освітньою установою (організацією), з проблемами, які передбачається розв'язати;
- чітко визначити всі проблеми, з якими доведеться працювати, упевнитися в тому, що поставлене завдання можливо здійснити, тобто його можна встигнути розв'язати в реальний термін, з наявними ресурсами;
- підтвердити наявність проблеми за допомогою додаткових матеріалів: статистичних даних, даних моніторингу, досліджень професіоналів, які працюють у даній області тощо;
- бути реалістичними: не намагатися розв'язати всі проблеми відразу в найближчі два-три роки.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію. Це педагогічний простір, область, у рамках якої і знаходиться те, що вивчатиметься: педагогічний або учнівський колективи, система виховної роботи школи, навчально-виховний процес, викладання якогось предмета тощо.

Предмет дослідження – це теоретичне відтворення об'єктивної дійсності, тих суттєвих зв'язків і відношень, які підлягають безпосередньому вивченню даного дослідження та є головними, визначальними для дослідження. Предмет дослідження – конкретна частина об'єкта або процес, що відбувається в ньому, який власне і досліджується.

Предмет може співпадати з темою дослідження. Наприклад:

Об'єкт – місце діяльності, система виховної роботи освітньої установи.

Предмет – процес її оптимізації, дослідження.

Предметом дослідження можуть бути умови, критерії та методи або ефективність взаємодії урочних, позаурочних форм роботи.

Мета дослідження – кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження.

Мета дослідження реалізується через конкретні завдання, які необхідно вирішити відповідно до цієї мети. Формулюючи мету, не слід вживати слова «дослідження...», «вивчення...», оскільки вони вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Мета може починатися зі слів: з'ясувати..., виявити..., сформулювати..., обґрунтувати..., провести..., визначити..., створити..., побудувати... тощо.

Завдання дослідження формулюються у формі переліку дій: «вивчити...», «проаналізувати...», «встановити...», «з'ясувати...», «обґрунтувати...» та ін. Описуючи завдання дослідження, обов'язково слід указувати на те, що визначена мета і гіпотеза обґрунтовують завдання.

Теоретико-методологічною основою експерименту є нормативні документи, наукові праці дослідників з даної проблеми.

Важливою складовою в заявці є *методи дослідження*, які вказують на шляхи досягнення мети та розв'язання поставлених у роботі завдань, свідчать про достовірність і вірогідність отриманих наукових результатів; коротко характеризують методологічну і теоретичну базу дослідження, подають перелік використаних методів.

У розділі «Методи» потрібно достатньо детально описати ті види діяльності, які необхідні для отримання бажаних результатів. З цього розділу має стати абсолютно ясно, як виконуватиметься робота, які будуть потрібні пристрої й обладнання, чим займатимуться виконавці; як, де і які додаткові ресурси притягуватимуться тощо.

Існує два головні питання, які повинні бути роз'яснені в цьому розділі: 1) яка стратегія в досягненні бажаних результатів? і 2) чому вибрана саме вона зі всіх інших можливих? Відповідь на останнє питання вимагає. Хто ще працював з цієї проблеми в районі або деінде? Які методи застосовувалися раніше і застосовуються зараз, з якими результатами? Тобто, потрібно обґрунтувати вибір методів.

Отже, у розділі «Методи» вказуються *хто*, що і *для кого* робить, і *чому* робить саме так.

Доцільно подати методи, які будуть використані в процесі дослідження.

Наукова новизна не повинна зводитися до простого переліку встановлених фактів, ідей, закономірностей, вона має розкривати головну наукову концепцію, давати наукове пояснення дослідження в новому якісному й кількісному аспектах (розвиток відомих ідей, відкриття нових законів, явищ, закономірностей, наукове обґрунтування нових методів розрахунку, вимірювань, технічних рішень та ін.).

Основні ідеї експерименту забезпечують все те, що зорієнтовано на впровадження проекту тощо. Доцільно чітко виписати ідею експерименту, *очікувані результати*.

Принципи віддзеркалюють сучасний рівень розвитку освіти, за їх допомогою здійснюється дослідно-експериментальна робота.

Достовірність результатів забезпечуватиметься коректним використанням методик і технологій за погодженням із науковими керівниками та консультантами експерименту; якісною обробкою експериментальних даних, систематичним порівняльним аналізом.

Основний метод дослідження – комплексний педагогічний експеримент.

Обов'язково в заявці вказується *база експерименту, організаційно-кадрове забезпечення дослідно-експериментальної роботи, склад науково-методичної ради, терміни проведення експерименту, опис етапів дослідно-експериментальної роботи.*

Зміст етапів – логічне розкриття мети і завдань дослідно-експериментальної роботи. У заявці необхідно особливо чітко прописати *очікувані результати дослідно-експериментальної роботи.*

Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи. Програма, яка подається разом із заявкою, містить заходи, спрямовані на реалізацію завдань дослідно-експериментальної роботи, які визначені в заявці. Вона складається за етапами і за роками. Програма дослідно-експериментальної роботи на кожен етап подається відповідно до термінів її проведення (додаток 2).

Програма дослідно-експериментальної роботи складається директором, науковим керівником за участю наукових консультантів і координаторів з теми дослідження на кожен навчальний рік (роки) поетапно, відповідно до визначених у заявці етапів дослідження.

Досвід і практика проведення експерименту в експериментальних загальноосвітніх навчальних закладах доводить, що дослідно-експериментальна робота проходить у декілька етапів, які мають наступний зміст:

I (підготовчий, організаційний) етап. На даному етапі педагогічний колектив визначає проблему дослідження, обґрунтовує актуальність проблеми; вивчає можливості і проводить діагностику готовності навчального закладу до проведення дослідно-експериментальної роботи; формує позитивне ставлення учасників навчально-виховного процесу до майбутніх змін; теоретично осмислює проблему, висунуті провідні ідеї, розробляє систему цілей, задач та обґрунтовує планові завдання експерименту.

На цьому етапі створюються необхідні умови (кадрові, інформаційні, фінансові, матеріально-технічні) для проведення експерименту.

Створюються творчі групи вчителів; розподіляються управлінські функції, посадові обов'язки адміністрації, педагогів-експериментаторів; визначаються зміст і форми співпраці з науковими керівниками, консультантами; розробляється й упроваджується система морального і матеріального стимулювання вчителів.

Підсумком даного етапу є наказ відповідного органу управління освітою про результати цього етапу дослідно-експериментальної роботи на базі експериментального навчального закладу всеукраїнського чи регіонального рівня, затверджується програма дослідно-експериментальної роботи наступного етапу (відповідно на кожному етапі).

II (концептуально-діагностичний) етап спрямований на розроблення концепції досліджуваної педагогічної ідеї, добір учителями і психологами діагностичного інструментарію, діагностичних методик, якими необхідно керу-

ватися протягом експерименту. На цьому етапі визначаються стратегії і тактика діяльності навчального; науково-теоретична підготовка педагогічного колективу до проведення дослідно-експериментальної роботи (вивчення методичних основ, теорії і практики, методів дослідження); розробляються методичні матеріали; критерії і показники, інструментарій відстеження процесу дослідно-експериментальної роботи.

Кінцевим результатом II етапу є концепція; чіткість уявлень про зміст досліджуваної ідеї і шлях її реалізації в певному навчальному закладі; наявність програми моніторингу, критеріїв, показників, інструментарію відстеження результатів дослідно-експериментальної роботи.

III (формувальний) етап спрямований на урізноманітнення, удосконалення впровадження інноваційних педагогічних технологій, формування навчально-методичної бази, розробку курсів, програм, методик тощо, а також упровадження в практику роботи загальноосвітнього навчального закладу нового змісту освіти, організації навчально-виховного процесу, інноваційної моделі навчального закладу, системи заходів щодо вдосконалення окремих аспектів педагогічної діяльності.

Окрім того, змістом роботи формувального етапу є відстеження процесу впровадження інноваційних педагогічних технологій: накопичення проміжних результатів про хід експерименту, їхній аналіз, унесення необхідних коректив в експериментальну діяльність.

Результат етапу: матеріали програмного, науково-методичного забезпечення дослідно-експериментальної роботи; модель навчального закладу, узагальнення проміжних результатів реалізації інновації.

IV (узагальнювальний) етап спрямований на узагальнення й упровадження результатів дослідно-експериментальної роботи, аналіз результатів дослідження відповідно до програми моніторингу, співвіднесення результатів; також узагальнюються завдання якісного і кількісного аналізу результатів експерименту. Поширюється накопичений у ході експерименту досвід.

На завершальному етапі проведення дослідно-експериментальної роботи підбиваються її підсумки, аналізуються результати моніторингових досліджень тощо.

Формою подання результатів дослідно-експериментальної роботи може бути науковий звіт про проведення дослідно-експериментальної роботи, методичні рекомендації, статті, посібники, додатки (схеми, анкети, моделі, програми, тести, матеріали семінарів, конференцій), які підтверджують результативність проведеної роботи та її наукову і практичну значущість.

Підсумком дослідно-експериментальної роботи є науково-практична конференція із залученням наукових керівників, консультантів, науковців, на якій узагальнюється досвід роботи педагогічного колективу протягом усіх років проведення дослідно-експериментальної роботи.

Результатом етапу є оформлення й опис ходу і результатів експерименту, проведення підсумкових звітів узагальнення й поширення досвіду роботи серед інших навчальних закладів: написання звіту, рекомендацій щодо впровадження в практику педагогічної діяльності інноваційних технологій, публікації, науково-практичні конференції, семінари.

V (коригувальний) етап проводиться в разі необхідності – унесення коректив, доповнень до прогнозованих результатів дослідно-експериментальної роботи та підсумкового наукового звіту.

Після виконання програми відповідного етапу дослідно-експериментальної роботи директор експериментального загальноосвітнього навчального закладу всеукраїнського рівня спільно з автором педагогічної ініціативи або науковим керівником звітують про перебіг і отримані результати на засіданні відповідної комісії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України; регіонального рівня – на засіданні вченої (науково-методичної) ради відповідного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Звіт про результати дослідно-експериментальної роботи подається в письмовій формі та включає опис виконання завдань у відповідні терміни, підкріплюється розробленими під час дослідно-експериментальної роботи програмами, посібниками, методичними розробками, іншими практичними матеріалами, які розкривають сутність виконаної роботи.

Після схвалення звіту на засіданні колегиї департаменту освіти і науки КОДА приймається рішення та видається наказ про підсумки дослідно-експериментальної роботи та подальшої реалізації отриманих результатів дослідно-експериментальної роботи (додаток 3).

Список використаних джерел

1. Організатору інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі : методичний poradnik [авт.-упоряд. : І. Н. Євтушенко, Ю. І. Завалевський, С. В. Кириленко, О. І. Кіян, К. В. Ткачук-Таранік]. – К. – Чернівці : Букрек, 2014. – 420 с.
2. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / Г. Д. Щекатунова, В. В. Тесленко, А. Д. Цимбалару, К. В. Гораш, Д. О. Пузіков, В. Ю. Варава, Г. М. Волченкова / за ред. Щекатунової Г.Д. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 264 с.
3. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 №1352, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18.12.2012 за № 2111/22423 // Освіта України. – 2001. – № 6.
4. Чернишова Є. Р. Практична андрагогіка в післядипломній педагогічній освіті. Кн. 1: Евтагогіка: прпрактична андрагогіка для самоосвіти андрагога : посібник / Є. Чернишова, М. Скрипник, Т. Сорочан ; за заг. ред. Є. Чернишової ; НАПН України. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 124 с.

ЗАЯВКА

на проведення дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня з теми «Створення психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу»

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку української держави важливим є формування комунікативної компетенції молодого покоління. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні орієнтує педагогів на цілісний підхід до особистості, тобто центральною фігурою освітнього процесу є дитина як мовленнєва особистість. Зміст Базового компонента дошкільної освіти щодо мовленнєвого розвитку дітей презентовано освітньою лінією «Мовлення дитини», у якій подано кінцеві результати з формування комунікативної і мовленнєвої компетенцій дошкільників. Насамперед увага звернена на комунікативні здібності дитини, які розглядаються як комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування, стриманість у спілкуванні; культура мовленнєвої комунікації. Комунікативна компетенція передбачає сформованість усіх видів мовленнєвої компетенції.

З метою дослідження питання мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку нами було проаналізовано програми «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Впевнений старт».

У програмі «Дитина» мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку представлений розділом «Мова рідна, слово рідне», який містить такі підрозділи: «У світі звуків», «Слово до слова – зложиться мова», «У країні граматики», «У нас в гостях книжка», «Ми розмовляємо», «Любий малечі – про цікаві речі». Авторами програми досить детально розроблено тематику ознайомлення дошкільників з художньою літературою, орієнтуючись здебільшого на народознавчий аспект та завдання з розвитку мовлення. Програмою передбачено формування вмінь і навичок, що засвідчують сформованість усіх видів мовленнєвої компетенції дошкільників.

У програмі «Дитина в дошкільні роки» досить чітко висвітлено завдання з розвитку мовлення старших дошкільників у всіх аспектах. Особлива увага звертається на багатство словника: «збагачувати словник дітей синонімічними іменниками, словами-антонімами, узагальнюючими родовими поняттями другого порядку; розвивати стилістичне чуття рідної мови: розуміти слова-омоніми; переносне значення слів; слова, що називають предмети, близькі за призначенням» і образність мовлення: «збагачувати словник дітей художньо-поетичними виразами, порівняннями, образними словосполученнями, звуконаслідувальними словами, вигуками».

Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» пропонує орієнтири змістового наповнення освітньої роботи з п'ятирічними дітьми і спрямовує педагогів і батьків на особистісний розвиток малюків 6-го року життя за основними напрямками. Завдання мовленнєвого розвитку подано в розділі «Мовленнєвий розвиток», у якому чітко й ґрунтовно визначено ключові мовлен-

неві завдання за такими підрозділами: «Розвиток лексичної сторони мови», «Формування граматичного ладу мови», «Розвиток і вдосконалення звукової культури мовлення», «Розвиток зв'язного мовлення дітей», «Підготовка руки до письма».

У практиці роботи дошкільних навчальних закладів використовуються різні методики для навчання читання дітей дошкільного віку, зокрема такі як М. Зайцева, Г. Домана, Л. Шелестової та інші.

В основу методики М. О. Зайцева покладено спосіб навчання дітей читанню за складами. Досвід роботи М. О. Зайцева доводить, що діти, навчаючись за цією методикою, швидше опановують мовлення, «чистіше беруть звуки» (за висловом автора методики), успішніше розвиваються. Методикою М.О.Зайцева цікавляться психологи, медичні працівники (зокрема офтальмологи, ортопеди), дефектологи, відзначаючи позитивний вплив таких занять на інтелектуальний, фізіологічний розвиток дітей, на їх психіку.

Технологія навчання дітей читання розроблена Г. Доманом принципово відрізняється від загальноприйнятої. Називаючи дитину «лінгвістичним генієм», Г. Доман переконаний, що її потрібно вчити читати не за буквами і складами, а відразу словами, оскільки це значно простіше і доступніше для дітей будь-якого віку, починаючи з 6-8 місяців. Це означає, що дитина може навчитися читати (про себе) раніше, ніж говорити. Ця технологія придатна і для навчання читання дітей іноземними мовами.

Навчаючи дітей дошкільного віку читати за авторською методикою Л.В. Шелестової «Розвивальне читання», розвиток малят (інтелектуальний, мовленнєвий, чуттєвої сфери, сенсорики, моторики тощо) поєднується із задоволенням їхніх потреб та інтересів. Сутність методики полягає в тому, що перед дошкільниками не ставиться завдання якнайшвидше оволодіти технікою читання, а в ігровій, цікавій формі педагоги мають формувати позитивні емоції, створювати веселий настрій, допомагати дітям з бажанням і радістю виконувати ігрові вправи, завдання, грати в цікаві ігри.

В історії розвитку людства читання завжди відіграло важливу роль. Сьогодні читання пронизує усі сфери нашої життєдіяльності. Воно покладене в основу освітньої, пізнавальної, інформаційної, професійної діяльності людини. Розвиток сучасних технологій потребує набагато вищого рівня сформованості вміння читати, ніж раніше. Стрімке зростання обсягу інформації, яку необхідно засвоїти для успішної подальшої життєдіяльності, потребує збільшення темпу читання, швидкості і якості розуміння прочитаного й прийняття рішення. З огляду на це, читання стає основою освіти і самоосвіти, провідною навичкою самоосвіти людини упродовж життя.

Дослідження проблеми формування комунікативної компетентності особистості відображено з різних наукових позицій у багатьох соціологічних, лінгвістичних, психологічних і педагогічних працях. У наукових доробках педагогів і психологів спілкування визначається як важливий компонент загальної культури та одна з умов самореалізації особистості (М. Бехтерев, М. Коул, К. Левітан, О. Леонт'єв, А. Макаренко, В. Мерлін). Обґрунтуванню проблеми спілкування і культури міжособистісних відносин були присвячені наукові праці Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, А. Петровського та інших. Дослідження І. Беха, В. Галузинського, Л. Мітіної охоплюють формуванню комунікативної культури підростаючого покоління. Аспекти мовленнєвої діяльності у спілкуванні розглянуто в працях А. Вербицького, В. Дружиніна, В. Куніциної,

С. Нікітчиної, Г. Щукіної та інших. Проблеми розвитку комунікативної компетентності дітей відображено у дослідженнях Ю. Ємельянова, Р. Осадчук, Л. Петровської, Л. Столяренко, С. Трубачевої та інших науковців.

Зважаючи на те, що компетентнісний підхід є основою оновлення змісту сучасної дошкільної освіти, а комунікативна компетенція є однією з базових освітніх компетенцій, проблема формування комунікативної компетентності вихованців дошкільних навчальних закладів є надзвичайно актуальною в системі роботи дошкільного навчального закладу і потребує окремого дослідження. Особливого значення набуває створення психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу, що й було обрано темою дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня. Педагогічні колективи дошкільного навчального закладу «Веснянка» Матюшівської сільської ради Білоцерківського району, дошкільного навчального закладу (ясла-садок) «Ялиночка» Козинської селищної ради Обухівського району Київської області, Макарівського дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради, Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради Київської області виявили ініціативу впроваджувати програму дослідно-експериментальної роботи з вищезазначеної проблеми.

Мета дослідження: визначити, науково обґрунтувати та створити психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу.

Гіпотеза дослідження: розвиток комунікативної компетенції дітей дошкільного віку забезпечуватиметься за умов, якщо:

– використання творчих завдань у процесі навчання читання дітей дошкільного віку матиме системний і систематичний характер;

– системна організація типів, видів і форм навчально-творчих завдань ґрунтуватиметься на ідеях комплексного розвитку творчої уяви, фантазії, критичного мислення, залучення життєвого й навчального досвіду дошкільників до вирішення проблемних і творчих ситуацій на заняттях;

– процес здобуття знань, набуття вмій матиме творчо-практичний характер, що сприятиме розвитку навичок самостійної творчої діяльності дітей дошкільного віку, здатності до рефлексії мислення;

– у процесі навчання читання буде створено атмосферу творчої співпраці вихователя та дитини, сприятливу для навчально-творчої діяльності дошкільників;

– постійно реалізуватиметься ситуація вільного вибору виду й кількості завдань вихователем і дошкільниками залежно від інтересів, навчальних можливостей, індивідуально-типологічних особливостей вихованців.

Об'єктом дослідження є процес навчання читання дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу.

Згідно з поставленою метою та висунутою гіпотезою було визначено основні завдання дослідження:

1. Здійснити науково-теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, вивчити її стан у практиці навчання читання дітей дошкільного віку в умовах дошкільних навчальних закладів.
2. Визначити психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу.
3. Розробити і науково обґрунтувати систему навчально-творчих завдань,

спрямованих на формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу.

4. Дослідити ефективність використання сучасних методик навчання, інтерактивних форм роботи у процесі навчання читання дітей дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу.
5. Розробити та апробувати парціальну програму «Вчимося читати і все будемо знати» з метою формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу; перевірити ефективність впровадження програми.

Для вирішення поставлених завдань і перевірки гіпотези було використано такі **методи**:

теоретичні – аналіз проблеми на базі психологічної, педагогічної та менеджерської літератури з проблеми дослідження; порівняння; систематизація та узагальнення; порівняння;

емпіричні – експериментальне дослідження, яке проводилося в три етапи, на кожному з яких застосовується комплекс допоміжних методів, зокрема, спостереження за роботою вихователів та дошкільників; індивідуальні та групові бесіди з вихователями, дітьми дошкільного віку та їхніми батьками; бесіди; консультування; інтерв'ю, тестування);

математичні й статистичні – ранжування, моделювання, обробка здобутих даних;

методи активного соціально-психологічного навчання: робота в групах, парах, інтерактивні вправи та техніки тощо.

Теоретико-методологічною основою дослідження є фундаментальні теоретичні положення вітчизняних і зарубіжних учених із проблем: загальної та порівняльної педагогіки (Н. Абашкіна, О. Джуринський, М. Красовицький, В. Кремень, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Пуховська, А.Сбруєва, О. Сухомлинська); зарубіжні системні педагогічні технології розвитку, виховання та навчання дітей (О. Декролі, Ф. Дольто, Р. Штайнер); концептуальні засади розвитку, виховання та навчання дітей раннього та дошкільного віку (Дж. Бенкс, Дж. Брунер, Л. Деккер, Дж. Дьюї, Є. Коллі, А. Маслов, Ф. Майером, К. Роджерс, Б. Скінер, Е. Толман, Дж. Уотсон, Л. Фішер, А. Уїнн); концепції розвитку освіти, навчання й виховання у сучасних умовах (І. Бех, А. Алексюк, В. Кремень); теоретико-методичні засади розвитку дошкільної освіти в Україні (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Лисенко, О. Кононко, Н. Рогальська, Н. Гавриш та ін.); полідисциплінарні дослідження дитинства (В. Абраменкова, А. Богуш, В. Зеньковський, Д. Ельконін, В. Кудрявцев, В. Мухіна, Н. Побірченко, Ю. Приходько, Д. Фельдштейн).

Нормативну базу експериментальної роботи становлять Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 №1352, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18.12.2012 за № 2111/22423, накази Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації з метою обґрунтованого та послідовного запровадження науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти, створення ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводження модернізації національної освіти,

прогнозування тенденцій інноваційного розвитку системи освіти; проведення практико-зорієнтованих психолого-педагогічних досліджень з актуальних проблем розвитку освіти, застосування нових концептуально-методологічних підходів до розроблення і впровадження програм дослідно-експериментальної роботи.

Практичне значення одержаних результатів сприятиме розвитку практичної діяльності з питання формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу; визначенню концептуальних підходів та принципів формування комунікативної компетенції вихованців дошкільних навчальних закладів; визначенню психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу.

Вірогідність результатів експерименту забезпечуватиметься коректним використанням статистичних даних та їх математичною обробкою; застосуванням різних методів дослідження, які доповнюють і корегують один одного; систематичним моніторингом експерименту: впровадженням отриманих результатів у педагогічну практику, а також апробацією на всеукраїнських, міжнародних, регіональних науково-практичних конференціях та під час проведення національних, міжнародних та обласних виставок.

База дослідження. Програма дослідно-експериментальної роботи буде реалізуватися на базі таких дошкільних навчальних закладів:

1. Дошкільний навчальний заклад «Веснянка» Матюшівської сільської ради Білоцерківського району.

2. Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Ялиночка» Козинської селищної ради Обухівського району Київської області.

3. Макарівський дошкільний навчальний заклад «Барвінок» Макарівської селищної ради.

4. Калинівський дошкільний навчальний заклад «Веселка» Макарівської селищної ради Київської області.

Терміни та етапи дослідно-експериментальної роботи (листопад 2014 року – грудень 2018 року).

Організаційно-підготовчий етап (листопад 2014 року – вересень 2015 року):

– визначення учасників дослідно-експериментальної роботи, конкретизація завдань діяльності відповідно до мети дослідно-експериментальної роботи;
– розроблення заявки і програми проведення дослідно-експериментальної роботи;

– планування реалізації програми дослідно-експериментальної роботи;

– проведення установчого заняття з теми «Особливості реалізації програми дослідно-експериментальної роботи в експериментальних навчальних закладах області»;

– проведення педагогічних рад з проблеми дослідження;

– розроблення нормативного забезпечення дослідно-експериментальної роботи;

– визначення функціональних обов'язків членів педагогічного колективу щодо вирішення завдань експерименту;

– теоретичний аналіз науково-методичної літератури з питання формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– вивчення та аналіз педагогічного досвіду з питання дослідно-експериментальної роботи.

Концептуально-діагностичний етап (жовтень 2015 року – серпень 2016 року):

– визначення:

теоретично-концептуальних засад формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

основних завдань і змісту формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– визначення рівня сформованості навичок читання (знання букв; сформованість навичок читання різних за складністю мовленнєвих одиниць: складів, слів, словосполучень, речень, текстів) дошкільників;

– аналіз ставлення дітей до занять із навчання читання та до самого процесу читання;

– розроблення моделі формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках;

– проведення семінару з теми «Створення психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу» з метою поширення досвіду роботи для вихователів та методистів дошкільних навчальних закладів Обухівського та Макарівського районів;

Формувальний етап (листопад 2016 року – грудень 2017 року):

– апробація та впровадження змісту, завдань і психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– навчання дітей дошкільного віку ранньому читанню на основі використання інтерактивних форм роботи та авторських методик Л. В. Шелестової, М. О. Зайцева, Г. Домана;

– підготовка відеофільмів про впровадження програми дослідно-експериментальної роботи;

– підготовка методичних рекомендацій щодо застосування авторських методик навчання читання дошкільників у практиці дошкільного виховання;

– розроблення науково-методичного забезпечення формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– впровадження моделі формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– проведення тренінгів, педагогічних рад, круглих столів, семінарів з питань дослідно-експериментальної роботи на базі експериментального навчального закладу;

– проведення навчальних занять та тренінгів для батьків вихованців щодо особливостей формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках;

– висвітлення результатів впровадження дослідно-експериментальної роботи на освітньому порталі комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» та веб-сайті відділів освіти Білоцерківської, Обухівської, Макарівської районних дер-

жавних адміністрацій, експериментальних навчальних закладів.

Контрольно-узагальнювальний етап (січень 2018 року – грудень 2018 року):

– здійснення повторного діагностування дітей дошкільного віку щодо визначення рівня сформованості навичок читання (знання букв; сформованість навичок читання різних за складністю мовленнєвих одиниць: складів, слів, словосполучень, речень, текстів) дошкільників;

– порівняння результатів концептуально-діагностичного і контрольно-узагальнювального етапів експерименту, визначення співвідношення результатів експерименту з поставленою метою та визначеними завданнями;

– поширення досвіду дослідно-експериментальної роботи з означеної проблеми, підготовка публікацій до друку у фахових виданнях;

– презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках;

– підготовка:

науково-методичного посібника «Психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу»;

звіту про підсумки проведення дослідно-експериментальної роботи за темою дослідження.

Очікувані результати:

– визначення психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– розроблення і наукове обґрунтування системи навчально-творчих завдань, спрямованих на формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– отримати та проаналізувати результати дослідження ефективності використання сучасних методик навчання, інтерактивних форм роботи у процесі навчання читання дітей дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу;

– розроблення, апробація і впровадження парціальної програми «Вчимося читати і все будемо знати» з метою формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

– підготовка і публікація:

методичних рекомендацій щодо формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу;

науково-методичного посібника «Психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу»;

– дисемінація результатів дослідно-експериментальної роботи в системі роботи навчальних закладів Київської області;

– презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках.

Опис забезпечення експерименту.

Організаційне забезпечення експерименту:

Білоцерківський район

1. Кравченко Оксана Павлівна, начальник відділу освіти Білоцерківської районної державної адміністрації.

2. Гвоздкова Ірина Сергіївна, завідувача районним методичним кабінетом відділу освіти Білоцерківської районної державної адміністрації.

3. Батенко Ірина Михайлівна, завідувача дошкільним навчальним закладом «Веснянка» Матюшівської сільської ради Білоцерківського району.

Обухівський район

1. Луцик Юлія Сергіївна, начальник відділу освіти Обухівської районної державної адміністрації.

2. Коломієць Олена Геннадіївна, завідувача районним методичним кабінетом відділу освіти Обухівської районної державної адміністрації.

3. Тищенко Олена Якимівна, методист з дошкільного виховання районного методичного кабінету відділу освіти Обухівської районної державної адміністрації.

4. Стопник Любов Михайлівна, завідувача дошкільним навчальним закладом «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

5. Ковширко Катерина Юріївна, вихователь-методист дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

Макарівський район

1. Савченко Валентина Миколаївна, начальник відділу освіти Макарівської районної державної адміністрації.

2. Матейчук Олена Володимирівна, завідувача районним методичним кабінетом відділу освіти Макарівської районної державної адміністрації.

3. Стернюк Тетяна Валентинівна, методист з дошкільного виховання районного методичного кабінету відділу освіти Макарівської районної державної адміністрації.

4. Поливач Ганна Дмитрівна, завідувача дошкільним навчальним закладом «Барвінок» Макарівської районної державної адміністрації.

5. Хіміч Олена Анатоліївна, вихователь-методист дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської районної державної адміністрації.

6. Вербицька Катерина Володимирівна, завідувача дошкільним навчальним закладом «Веселка» Макарівської районної державної адміністрації.

7. Булах Олена Олексіївна, вихователь-методист дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської районної державної адміністрації.

Науково-методичне забезпечення експерименту:

1. Шевченко Антоніна Михайлівна, завідувач кабінету педагогічних інновацій комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук, науковий керівник.

2. Бачинська Євгенія Миколаївна, в. о. ректора комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук, доцент, науковий консультант.

3. Чубарук Олена Василівна, проректор з наукової роботи комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», науковий консультант.

4. Нечипорук Надія Іванівна, завідувач навчально-методичним кабінетом дошкільної освіти комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», регіональний координатор.

Кадрове забезпечення експерименту:

Білоцерківський район

1. Батенко Ірина Михайлівна, завідувача дошкільним навчальним закладом «Веснянка» Матюшівської сільської ради Білоцерківського району, вихователь.
Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Ялиночка» Козинської селищної ради Обухівського району Київської області:

1. Стопник Любов Михайлівна, завідувача дошкільним навчальним закладом «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

2. Ковширко Катерина Юріївна, вихователь-методист дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

3. Тарасевич Світлана Юріївна, вихователь дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

4. Гижа Аліна Миколаївна, вихователь дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

5. Загородня Валентина Петрівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

6. Смогулова Тетяна Олександрівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

7. Фандеєва Катерина Іванівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

8. Гузь Людмила Вікторівна, вихователь ДНЗ «Ялиночка»

9. Фокас Юлія Пашаївна, вихователь дошкільного навчального закладу «Ялиночка» Обухівської районної державної адміністрації.

Макарівський дошкільний навчальний заклад «Барвінок» Макарівської селищної ради:

1. Хіміч Олена Анатоліївна, вихователь-методист дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

2. Палієнко Антоніна Володимирівна, практичний психолог дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

3. Бурка Майя Олександрівна, інструктор з фізичного виховання дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

4. Луценко Ольга Олегівна, вчитель-логопед дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

5. Стецько Валентина Йосипівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

6. Потапенко Лариса Миколаївна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

7. Грицак Ніна Іванівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

8. Зарицька Олена Олексіївна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

9. Майстренко Любов Олександрівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

10. Швидченко Ірина Петрівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

11. Лутак Лідія Григорівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

12. Литвин Тетяна Олександрівна, вихователь дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

Калинівський дошкільний навчальний заклад «Веселка» Макарівської селищної

ради Київської області:

1. Вербицька Катерина Володимирівна, завідувача Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
2. Булах Олена Олексіївна, вихователь Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
3. Гарбуз Алла Олександрівна, вчитель-логопед Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
4. Литвин Тетяна Олександрівна, вихователь Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
5. Шевченко Юлія Петрівна, вихователь Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
6. Гостило Олена Анатоліївна, вихователь Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
7. Казмірчук Наталія Сергіївна, практичний психолог Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.
8. Мельник Оксана Анатоліївна, вихователь Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради.

Групи, у яких реалізується програма дослідно-експериментальної роботи:

1. Дошкільний навчальний заклад «Веснянка» Матюшівської сільської ради Білоцерківського району: старша група.
2. Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Ялиночка» Козинської селищної ради Обухівського району Київської області: групи № 4 «Віночок», №5 «Вишиванка», №6 «Калинка», №7 «Веселка».
3. Макарівський дошкільний навчальний заклад «Барвінок» Макарівської селищної ради: молодша група №2 «Веселка».
4. Калинівський дошкільний навчальний заклад «Веселка» Макарівської селищної ради Київської області: молодша група №2 «Метелик», молодша група №2 «Капітошка».

Кількість вихованців, залучених до впровадження програми дослідно-експериментальної роботи:

- 15 вихованців дошкільного навчального закладу «Веснянка» Матюшівської сільської ради Білоцерківського району;
- 116 вихованців дошкільного навчального закладу (ясла-садок) «Ялиночка» Козинської селищної ради Обухівського району Київської області;
- 31 вихованець Калинівського дошкільного навчального закладу «Веселка» Макарівської селищної ради Київської області;
- 42 вихованці Макарівського дошкільного навчального закладу «Барвінок» Макарівської селищної ради.

Навчально-методичне забезпечення експерименту:

1. «Впевнений старт», програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (авт. кол.: Андрієтті О. О., Голубович О. П. та ін.);
2. «Дитина», програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років (наук. кер. Проскура О. В., Кочина Л. П., Кузьменко В. У., Кудикіна Н. В.);
3. «Дитина в дошкільні роки», освітня програма (наук. кер. Крутій К. Л.);
4. «Соняшник», комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку (авт. Калуська Л. В.);
5. «Я у Світі» (нова редакція), програма розвитку дитини дошкільного віку (наук. кер. Кононко О. Л.);

6. Шелестова Л. В. «Вчимося читати. Частина I: навчально-розвивальний посібник для дітей 4-6 років». К., «Фенікс», 2014. – 272 с.

7. Шелестова Л.В. «Вчимося читати. Частина II: навчально-розвивальний посібник для дітей 5-7 років». К., «Фенікс», 2013. – 276 с.

8. Семизорова В., Дігтяр З. Розвивальне читання: перспективне планування та конспекти занять за методикою Л.Шелестової. – К.: редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. – 128 с.

9. Перов В. І. Самые популярные методики воспитания. – Харків: «Клуб сімейного відпочинку», 2010.

У ході реалізації програми дослідно-експериментальної роботи буде розроблено навчальні програми відповідно до завдань дослідження, а також використовуватиметься навчально-методичне забезпечення з питань формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу. Перелік навчально-методичного забезпечення оновлюватиметься і доповнюватиметься в процесі впровадження програми дослідно-експериментальної роботи.

Матеріально-технічне забезпечення експерименту: наявне необхідне для впровадження програми дослідно-експериментальної роботи матеріально-технічне забезпечення, а саме: забезпечення навчальними посібниками, методичною літературою, дидактичними іграми, картинами, художніми творами тощо. В усіх групах оформлено бібліотечні куточки, обладнано осередки для творчих і сюжетно-рольових ігор, занять трудовою та самостійною творчою діяльністю. Наявні комп'ютери, мультимедійний проектор, сканер, принтери.

Фінансове забезпечення експерименту: за рахунок коштів районного бюджету, спонсорських внесків.

ПРОГРАМА

проведення дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня з теми

«Створення психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу»

№ з/п	Заходи, спрямовані на реалізацію завдань експерименту	Термін виконання	Виконавець	Очікувані результати
Організаційно-підготовчий етап (листопад 2014 року – вересень 2015 року)				
1.	Визначення учасників дослідно-експериментальної роботи, конкретизація завдань діяльності відповідно до мети дослідно-експериментальної роботи	Листопад 2014 року	Шевченко А. М., учасники дослідно-експериментальної роботи	Створення організаційно-педагогічних умов для впровадження програми дослідно-експериментальної роботи
2.	Розроблення заявки і програми проведення дослідно-експериментальної роботи	Жовтень – листопад 2014 року	Шевченко А. М., учасники дослідно-експериментальної роботи	Підготовка матеріалів до розгляду колегією департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, науково-методичною комісією МОН України
3.	Планування реалізації програми дослідно-експериментальної роботи	Грудень 2014 року		
4.	Визначення функціональних обов'язків членів педагогічного колективу щодо вирішення завдань експерименту	Грудень 2014 року	Стопник Л.М., Поливач Г. Д., Вербицька К. В., Батенко І. М.,	Створення організаційно-педагогічних умов для впровадження програми дослідно-експериментальної роботи
5.	Теоретичний аналіз науково-методичної літератури з питання формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Грудень 2014 року – вересень 2015 року	Учасники дослідно-експериментальної роботи	Реалізація завдань дослідно-експериментальної роботи
6.	Вивчення та аналіз педагогічного досвіду з питання дослідно-експериментальної роботи	Грудень 2014 року – вересень 2015 року	Шевченко А. М., учасники дослідно-експериментальної роботи	Реалізація завдань дослідно-експериментальної роботи
7.	Проведення установчого заняття з теми «Особливості реалізації програми дослідно-експериментальної роботи в експериментальних навчальних закладах області»	Січень 2015 року	Шевченко А. М., учасники дослідно-експериментальної роботи	Оволодіння педагогічними працівниками знаннями з питань дослідно-експериментальної роботи
8.	Проведення педагогічних рад з проблеми дослідження	Грудень 2014 року, квітень, серпень 2015 року	Учасники дослідно-експериментальної роботи	Аналіз результатів впровадження програми дослідно-експериментальної роботи
9.	Створення програмного, науково-методичного, навчально-методичного та інформаційного супроводу дослідження з питання формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Грудень 2014 року – вересень 2015 року	Шевченко А. М., Нечипорук Н. І., учасники дослідно-експериментальної роботи	Програми, науково-методичні та навчальні посібники, методичні рекомендації тощо
10.	Розроблення планів занять на рік для II молодшої, середньої та старшої групи з метою формування комунікативної компетенції вихованців в умовах до-	Грудень 2014 року – вересень		Плани занять на рік для II молодшої, середньої та старшої групи

	шкільного навчального закладу	2015 року		
11.	Надання індивідуальних і групових консультацій працівникам закладу освіти з проблеми дослідження	Грудень 2014 року – вересень 2015 року	Члени консультаційної ради	Активізація мотивації до досягнення успіху, самовдосконалення, самоосвіти педагогічних працівників дошкільного навчального закладу
Концептуально-діагностичний етап (жовтень 2015 року – серпень 2016 року)				
12.	Визначення: – теоретично-концептуальних засад формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу; – основних завдань і змісту формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу; – психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Жовтень 2015 року – серпень 2016 року	Шевченко А. М., Нечипорук Н. І., учасники дослідно-експериментальної роботи	Реалізація завдань дослідно-експериментальної роботи Визначення та обґрунтування психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу
13.	Визначення рівня сформованості навичок читання (знання букв; сформованість навичок читання різних за складністю мовленнєвих одиниць: складів, слів, словосполучень, речень, текстів) дошкільників	Жовтень – грудень 2015 року		Виявлення та аналіз рівня сформованості навичок читання (знання букв; сформованість навичок читання різних за складністю мовленнєвих одиниць: складів, слів, словосполучень, речень, текстів) дошкільників
14.	Аналіз ставлення дітей до занять із навчання читання та до самого процесу читання	Жовтень – грудень 2015 року		Матеріали дослідження для представлення на педагогічних радах та на батьківських зборах
15.	Розроблення моделі формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Протягом 2015 року –		Модель формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу
16.	Проведення відкритих занять з метою популяризації кращих ідей інноваційного педагогічного досвіду педагогічних працівників дошкільного навчального закладу	Жовтень 2015 року – серпень 2016 року		Оволодіння педагогічними працівниками знаннями з питань дослідно-експериментальної роботи
17.	Презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках	Протягом року	Шевченко А. М., Стопник Л.М., Поливач Г. Д., Вербицька К. В., Батенко І. М.,	Дисемінація результатів дослідно-експериментальної роботи в практику роботи навчальних закладів області
18.	Проведення семінару з теми «Створення психолого-педагогічних умов формування комунікативної ком-	Лютий 2015 року		

	петенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу» з метою поширення досвіду роботи для вихователів дошкільних навчальних закладів та методистів з дошкільного виховання		учасники дослідно-експериментальної роботи	
19.	Проведення майстер-класів, круглих столів, тренінгів та інших форм організації навчання з професійного розвитку педагогічних працівників експериментального навчального закладу	Жовтень 2015 року – серпень 2016 року		Формування готовності педагогічних працівників дошкільного навчального закладу до реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи
Формувальний етап (листопад 2016 року – грудень 2017 року)				
20.	Апробація та впровадження змісту, завдань та психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Листопад 2016 року – грудень 2017 року	Шевченко А. М., Нечипорук Н. І., учасники дослідно-експериментальної роботи	Упровадження змісту, завдань та психолого-педагогічних умов формування комунікативної компетенції вихованців
21.	Навчання дітей дошкільного віку ранньому читанню на основі використання інтерактивних форм роботи та авторських метод Л. В. Шелестової, М. О. Зайцева, Г. Домана	Листопад 2016 року – грудень 2017 року	Учасники дослідно-експериментальної роботи	Підвищення рівня сформованості комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу
22.	Підготовка відеофільмів про впровадження програми дослідно-експериментальної роботи	Листопад 2016 року – грудень 2017 року	Учасники дослідно-експериментальної роботи	Відеофільми про впровадження програми дослідно-експериментальної роботи
23.	Підготовка методичних рекомендацій щодо застосування авторських методик навчання читання дошкільників у практиці дошкільного виховання	Листопад – грудень 2017 року	Шевченко А. М., Нечипорук Н. І., учасники дослідно-експериментальної роботи	Методичні рекомендації щодо застосування авторських методик навчання читання дошкільників у практиці дошкільного виховання
24.	Розроблення науково-методичного забезпечення формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Листопад 2016 року – грудень 2017 року		Реалізація завдань дослідно-експериментальної роботи
25.	Впровадження моделі формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Листопад 2016 року – грудень 2017 року		Впровадження моделі формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу
26.	Проведення тренінгів, педагогічних рад, круглих столів, семінарів з питання дослідно-експериментальної роботи на базі експериментального навчального закладу	Листопад 2016 року – грудень 2017 року		Розробки тренінгових програм, педагогічних рад, круглих столів, семінарів з питання дослідно-експериментальної роботи на базі експери-

27.	Проведення навчальних занять та тренінгів для батьків вихованців щодо особливостей формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу	Листопад 2016 року – грудень 2017 року		ментального навчального закладу
28.	Презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках	Листопад 2016 року – грудень 2017 року	Стопник Л.М., Поливач Г. Д., Вербицька К. В.,	Дисемінація результатів дослідно-експериментальної роботи в практику роботи навчальних закладів області
29.	Висвітлення результатів впровадження дослідно-експериментальної роботи на освітньому порталі Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів та веб-сайтах відділів освіти Білоцерківської, Обухівської, Макарівської районних державних адміністрацій, експериментального навчального закладу	Листопад 2016 року – грудень 2017 року	Шевченко А. М., Нечипорук Н. І., учасники дослідно-експериментальної роботи	
Контрольно-узагальнювальний етап (січень 2018 року – грудень 2018 року)				
30.	Здійснення повторного діагностування дітей дошкільного віку щодо визначення рівня сформованості навичок читання (знання букв; сформованість навичок читання різних за складністю мовленнєвих одиниць: складів, слів, словосполучень, речень, текстів) дошкільників	Січень – грудень 2018 року	Шевченко А. М., Нечипорук Н. І., учасники дослідно-експериментальної роботи	Отримання результатів повторного діагностування дітей дошкільного віку щодо визначення рівня сформованості навичок читання (знання букв; сформованість навичок читання різних за складністю мовленнєвих одиниць: складів, слів, словосполучень, речень, текстів) дошкільників
31.	Порівняння результатів концептуально-діагностичного і контрольно-узагальнювального етапів експерименту, визначення співвідношення результатів експерименту з поставленою метою та визначеними завданнями	Січень – грудень 2018 року		
32.	Презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнських конференціях, семінарах, освітніх виставках	Січень – грудень 2018 року	Учасники дослідно-експериментальної роботи	Дисемінація результатів дослідно-експериментальної роботи в практику роботи навчальних закладів області
33.	Підготовка науково-методичного посібника «Психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу»	Квітень – липень 2018 року	Шевченко А. М., Стопник Л.М., Поливач Г. Д., Вербицька К. В., Батенко І. М.	Науково-методичний посібник «Психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетенції вихованців в умовах дошкільного навчального закладу»
34.	Підготовка звіту про підсумки проведення дослідно-експериментальної роботи за темою дослідження	Січень – грудень 2018 року	Шевченко А. М., Стопник Л.М., Поливач Г. Д., Вербицька К. В., Батенко І. М.,	Звіт про підсумки проведення дослідно-експериментальної роботи за темою дослідження

АЛГОРИТМ

підготовки звіту про виконання програми дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня

1. Назва навчального закладу.
2. Тематика дослідно-експериментальної роботи (далі – ДЕР).
3. Рівень експерименту: регіональний (зазначити назву, номер, дату наказу департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації).
4. Науково-консультаційна рада: науковий керівник, наукові консультанти, координатор.
5. Мета, завдання дослідження.
6. Термін проведення ДЕР (зазначити роки).
7. Етап реалізації ДЕР (назва етапу, терміни, зміст роботи).
8. Очікувані результати ДЕР.
9. Досягнені результати реалізації програми ДЕР (назвати створені освітні продукти: публікації у фахових і науково-методичних виданнях, збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і семінарів, посібники, програми, концепції, технології, методики, моделі, методичні розробки, інші практичні матеріали, як розкривають сутність виконаної роботи).
10. Презентація результатів реалізації програми ДЕР під час проведення науково-методичних заходів регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів (конференції, семінари, тренінги, майстер-класи, освітні виставки тощо).
11. Накази, рішення наукових, науково-методичних установ, вищих навчальних закладів, які забезпечують науковий супровід ДЕР, про результати розгляду питання про реалізацію підготовчого етапу програми ДЕР.
12. Прізвище, ім'я, по батькові керівника навчального закладу (повністю).
13. Прізвище, ім'я, по батькові педагогічного працівника навчального закладу, відповідального за реалізацію програми ДЕР (повністю).
14. Прізвище, ім'я, по батькові педагогічних працівників, які реалізують програму ДЕР (повністю).
15. Класи (групи), у яких реалізується програма дослідно-експериментальної роботи.
16. Кількість учнів (вихованців), залучених до реалізації програми дослідно-експериментальної роботи.

